

УДК 364.4

КӨШІ-ҚОН ПРОЦЕСІНДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК ЕМЕС ҰЙЫМДАРДЫҢ РӨЛІ

Максотов Райымбек , Байғабылов Нұрлан Оралбайұлы
rmaxotov@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Әлеуметтік ғылымдар факультеті, Әлеуметтік жұмыс
мамандығының 4-курс студенті, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Дәстүрлі түрде көші-қон – бұл нақты саясатты жүзеге асыруға жауапты мемлекеттің қызмет саласы. Соңғы кездері мемлекеттік емес ұйымдардың көші-қон процесіндегі маңызды рөлі туралы сеніммен айтуға болады. Сонымен бірге әрқашанда мемлекеттің саясаты мен әлеуметтік-экономиканың дамуына қарамастан миграцияда туындайтын мәселелер болады.

Қазақстан ЕЭК аймағында (Шығыс Еуропа және Орталық Азия) мигранттарды қабылдау бойынша Ресейден кейінгі екінші ел . Бұрын бұл мәселе Қазақстандық әлеуметтік жұмыс саласында аз қарастырылған, негізгі рөлді бұл салада мемлекеттік емес ұйымдар ойнайтын. Алайда Қазақстанда мемлекеттік емес ұйымдардың, соның ішінде көші-қон саласында дамуы ұзақ жылдарды алды.Қазақстандағы азаматтық қоғам Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін сан алуан, елеулі және күшті болды. Содан бері ол дамудың үш кезеңінен өтті. 1990 жылдардың басында бірінші кезеңде 400-ден астам үкіметтік емес ұйымдар (ҮЕҰ)

құрылды. Олар реформалардың жылдам процесінен шабыт алып, ең алдымен адам құқықтары мен "демократияның күн тәртібі" мәселелеріне қатысты болды. 1 екінші кезеңде, 1994 жылдан 1997 жылға дейін ҰЕҰ саны 1600-ге жетті. Бұл өсуді халықаралық қаржы агенттіктерінің, негізінен Америка Құрама Штаттары мен Батыс Еуропаның айтарлықтай қаржылық қолдауын енгізу арқылы түсіндіруге болады. Үшінші және жалғасатын кезең ҰЕҰ мен Үкіметтің ынтымақтастығы туралы ресми уағдаластықтармен, ҰЕҰ секторының біртіндеп шоғырлануымен және қызметтер көрсетумен және әлеуметтік даму міндеттерін шешумен айналысатын ұйымдар санының өсуімен сипатталады.

Соңғы жылдары мемлекеттік нормалар мен заңдардың реттелуі және дамуына байланысты мемлекетті емес ұйымдарға үлкен көңіл бөлініп жатыр. Оларға қаржыландыру бөлініп, заңдардың дамуына байланысты әлемдегі ұйымдармен байланыс жүйесі дамыды. Мемлекеттік емес ұйымдарда бастау алған жобалар мигранттардың көші-қон барысында туындаған мәселелерді шешуге бағытталған.

АҚШ Халықаралық даму агенттігі (USAID) Winrock International Орталық Азиядағы үкіметтік емес ұйымдармен (ҰЕҰ) серіктестікте жыл сайын 18 желтоқсанда атап өтілетін Халықаралық мигранттар күніне арналған төрт күндік онлайн-науқанды өткізу үшін жүзеге асырған "Орталық Азиядағы қауіпсіз көші-қон" іс-шарасын қаржыландырды. Науқан мигранттардың құқықтары туралы хабардар болу үшін мигранттар туралы әңгімелер айтты. Қазақстан, Қырғыз Республикасы, Өзбекстан және Түрікменстаннан келген оннан астам ҰЕҰ онлайн-науқанға қосылды, олар үйге оралғаннан кейін өмірін жақсартқан және USAID қаржыландыратын "Орталық Азиядағы қауіпсіз көші-қон" жобасы аясында қолдау алған мигранттардың тарихын айтып берді. Көші-қон-бұл жаһандық құбылыс, және оның экономикалық өсу мен әртүрлілікке оң әсер еткеніне қарамастан, көптеген адамдар мигранттар туралы шығу тегі мен тағайындалған елдерінде қарама-қайшылықты және жиі теріс түсініктерді ұстанады. Бұл мигранттармен қауымдастықтарды тарту арқылы әлеуметтік оқшаулану мен кемсітушілікке әкеледі. Онлайн-науқан адамдарға мигранттарға құрметпен және құрметпен қарау және оларды қоғамның тең құқылы мүшелері ретінде қарау керектігін еске салуға бағытталған.

Мемлекеттік емес ұйымдардың осы секілді және де басқа жобалары мигранттардың көші-қон процесін реттеуге, көмек көрсетуге негізделген бағыт алады. Көші-қон процесін негіздеу, жүйелеу және туындаған мәселелерді анықтау мигранттарды қолдайды, заңсыз миграциясымен күресуге, мемлекет көші-қон процесін бақылауға, реттеуге мүмкіндік береді. Осы бағытта мемлекеттің құқықтық немесе қоғамдық базасы ғана емес, мемлекетті емес ұйымдардың атқаратын үлкен рөлі қажет.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Н.В. Михайлова Особенности организации работы с детьми-мигрантами и беженцами. – Осиповичи, 2016. – 9 с.
2. Бондырева С. К., Колесов Д.В., Көші-қон (мәні мен құбылысы). – М.: Мәскеу психологиялық-әлеуметтік институтының баспасы. – Воронеж, 2004. – Б.53-71.
3. Анна Рыль: «Для мигрантов в трудной жизненной ситуации нет поддержки на государственном уровне» // <http://migrationhealth.group/> URL: <http://migrationhealth.group/anna-ryl-dlya-migrantov-v-trudnoj-zhiznennoj-situatsii-net-podderzhki-na-gosudarstvennom-urovne/> (11.03.2021).
4. Список НПО Казахстана по работе с мигрантами и темой миграции // <https://pana-defenders.info/> URL: <http://migrationhealth.group/anna-ryl-dlya-migrantov-v-trudnoj-zhiznennoj-situatsii-net-podderzhki-na-gosudarstvennom-urovne/> (30 июля 2019).